

– Слід обміркувати тему, скласти план, дібрати матеріал, написати текст виступу.

– Це гарантує успіх?

– Це не все. Успіх виступу залежить від емоцій, добору необхідних слів, жестів, інтонацій, візуальних засобів.

– Зрозуміло. Обов'язково скористаюся твоїми порадами.

Після розігрування діалогу потрібно запитати в учнів: Чи допоможуть такі поради у подоланні страху помилитися, залишатися спокійним під час виступу? Відповіді підкажуть учителеві напрям роботи з подолання труднощів у формуванні комунікативних умінь учнів. Зазначені вміння, що формуються в процесі вивчення розділу «Мова і мовлення», застосовуються молодшими школярами під час опрацювання літературних творів. До демонстрації читання діалогів з художніх творів учні мають готуватися заздалегідь. Наприклад, для читання розмови Ворони і Рака з казки Олени Пчілки «Ворона і Рак» і розуміння того, що допомогло врятуватися ракові, учні мають схарактеризувати застосування улесливих слів і солодкого тону в розмові. Після читання роблять висновок про причини, завдяки яким ракові вдалося обманути дурну ворону.

У початковій школі театралізацію варто застосовувати, поступово ускладнюючи завдання: від простих (відтворити) до більш складних (створити).

Реалізація змістової лінії мовно-літературної освітньої галузі «Театралізуємо» позитивно впливає на розвиток комунікативних умінь учнів; ціннісне ставлення дітей до персонажів, що спілкуються. Залучення учнів початкових класів до творчої роботи з текстами різних видів наближує їх до моральної суті художніх творів, учить розуміти красу літературного слова і надає можливість інтерпретувати сприйняте з метою особистісного самотворення.

Список використаних джерел

1. Большакова І. О. Українська мова та читання : підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти Ч. 1. Харків : Вид-во «Ранок», 2021. 128 с.
2. Большакова І. Театр на уроці: практикум для початкової школи. *Освіторія. Медіа*. URL: <https://osvitoria.media/experience/teatr-na-urotsi-praktykum-dlya-pochatkovoyi-shkoly/> (дата звернення 10.03.2024).
3. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: Методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 400 с.
4. Олійник С. П. Українська мова та читання. 4 клас. Частина 1. Харків : Вид. група «Основа», 2022. 206 с.
5. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : видавництво «Світоч», 2019. 336 с.

РИТОРИЧНІ ТРЕНІНГИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Ткаченко Лідія Петрівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики викладання філологічних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Ключові слова: тренінг, риторика, здобувачі освіти, інтерактив, уміння, комунікація, взаємодія.

Підготовка майбутнього вчителя початкових класів зазнала суттєвих змін не лише у зв'язку з реалізацією Концепції НУШ, а й у контексті тих викликів, з якими сьогодні стикається українське освітнє середовище загалом: цифровізація, дистанційне навчання, воєнний стан. Відбулися зміни й у структурі взаємодії вчителя й учнів, сім'ї та школи в цілому. І якщо раніше майбутні вчителі скаржилися на брак комп'ютерної грамотності, недостатньої обізнаності з програмним забезпеченням у роботі з мультимедійними пристроями, графічними планшетами, різноманітними гаджетами, то сьогодні проблеми виникають на рівні комунікативно-педагогічних умінь – пояснення теми, тлумачення понять, налагодження атмосфери співпраці, підвищення мотивації до навчання, вирішення конфліктних ситуацій. Усе зазначене вище актуалізує проблематику цілеспрямованої риторичної підготовки майбутніх учителів.

На факультеті початкового навчання Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди в межах варіативної частини освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти пропонується курс з педагогічної риторики. Він має на меті формування вчителя як активного комуніканта, готового до вирішення складних науково-методичних і виховних завдань освітнього процесу. Під час опанування курсу здобувачі освіти набувають умінь працювати з різними джерелами інформації, вести евристичні бесіди, правильно формулювати запитання і давати відповіді на поставлені запитання, організовувати диспути, продуктивно вести дискусію, розпізнавати й протидіяти маніпулюванню у спілкуванні. Особлива увага надається формуванню культури й техніки професійного мовлення, навичок виразного читання, декламування віршів. Важливими для педагогічної діяльності є також уміння підготувати публічний виступ, представити власні методики, укласти портфоліо професійних досягнень [1].

Процесуальний компонент навчання педагогічної риторики орієнтований на інтерактивні методи, що дозволяє забезпечити участь кожного студента в груповій комунікативній взаємодії. Перевага надається нетрадиційним лекціям: оберненим, конструювання ситуацій, лекціям-конкретизаціям, проблемним. За такого підходу лекційні заняття із суто інформаційних переходять в розряд проблемно-пошукових, де кожна проблема має різноваріантні складники та результати вирішення. Практичні заняття організовано з опорою на унікальний досвід кожного студента. За основу беруться класичні підходи до подачі матеріалу, побудови діалогу, презентації виступу, а в результаті аналізу й обговорення напрацьовуються різні варіанти, визначається контекст їхньої доцільності.

Особливо продуктивними, на нашу думку, були риторичні тренінги – практичні заняття високої інтенсивності, на яких відпрацьовувалися конкретні вміння й навички. Приваблює те, що тренінг дозволяє діяти багатовекторно і орієнтуватися на різні цілі навчання. Так, тренінг «Підготовка до публічного виступу» формує гнучкі навички, розвиває лідерські якості, стресостійкість, психологічну готовність говорити на загал. У процесі роботи не лише вчимося проголошувати промови, а й удосконалюємо практичні вміння: працювати з різноманітними інформаційними джерелами, підвищувати рівень медіаграмотності, закріплюється навичка складати план, занотовувати, укладати й оформлювати список використаних джерел, писати анотації, працювати з текстом, створювати візуальну підтримку у вигляді схем, діаграм, презентацій. Тематика публічних виступів пропонувалася викладачем і студентами, орієнтиром слугувала актуальність означеної проблематики для початкової школи в

сучасних умовах. Кожен публічний виступ обговорювався, проходив експертну оцінку за визначеними й узгодженими з групою критеріями.

Під час тренінгів активно використовувалися ділові ігри, наприклад, «Батьківські збори», «Як уникнути конфлікту», «Змоделюймо ситуацію». Ділова гра допомагає реалізувати себе в різних ролях, запропонувати різноманітні сюжетні варіанти і варіанти вирішення різних педагогічних ситуацій, а значить розвиває критичне мислення, логіку професійного мовлення, педагогічну майстерність. У процесі тренінгів акцентувалася увага на окремих видах мовленнєвої діяльності: невербального спілкування, тематичного говоріння, педагогічного читання, продуктивного аудіювання, творчого занотовування, академічного письма. Такі вправи орієнтовані виключно на напрацювання власного авторського комунікативного стилю, що передбачає використання специфічної лексики, своєрідне синтаксичне конструювання, створення тексту, оригінальність виконання художніх творів, досвід режисури та технік акторської майстерності.

Отже, риторичні тренінги сьогодні можемо визначити не лише як продуктивну форму практичного заняття, а і як один із ефективних інструментів розвитку комунікативної компетентності майбутнього вчителя.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Л. П. Риторика в системі професійного навчання: історія становлення навчальної дисципліни : монографія. Харків : Видавець Рожко С. Г. 2016. 428 с.

МУЗИЧНО-РИТМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ВИКОНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тюльпа Олександр Іванович,
старший учитель музичного мистецтва
ЗОШ I-III ступенів № 6 м. Глухів

Ключові слова: музично-ритмічне виховання, музично-виконавча діяльність, учні початкової школи.

Розвиток музичних здібностей – одне з важливих завдань музичного виховання та розвитку учнів початкової школи. Вирішальним у музичній педагогіці є питання музичних здібностей: чи є вони вродженими якостями людини чи розвиваються внаслідок навчання та виховання.

У вітчизняній музичній науці чимало зроблено для з'ясування умов становлення музично розвиненої особистості: різнобічного формування та розвитку необхідних здібностей, оволодіння найважливішими компонентами виконавчої майстерності та музичної культури. Не залишилася поза увагою і ритмічна сторона музики. На стику з іншими науками проводилися дослідження природи та сутності музичного ритму, специфіки ритмічних структур української народної музики, особливостей ритму у творах композиторів [1]. Є роботи, у яких доводиться можливість виховання музично-ритмічної здібності за умови цілеспрямованого навчання, заснованого на використанні спеціальних ритмічних зразків [3].

Водночас потребує подальшого вивчення одна з найбільш суттєвих музично-педагогічних проблем – шляхи, засоби та методи розуміння ритмічного початку (різноманітних ритмічних факторів у виконанні та сприйнятті музики).

Визначаючи головним показником музичності емоційну чуйність на музику, а основою музичних здібностей здатність до сприйняття та відтворення звуковисотного та ритмічного руху (музичний слух та почуття ритму), маємо можливість і необхідність формування здатності активно (рухово) переживати музику, відчувати